

Çin'in Yirminci Yüzyılı: Devrim, Geri Çekilme ve Eşitliğe Giden Yol

WANG HUI

Müge YÜCE*

Kitap İncelemesi (Book Review)

Takvim-i Vekayi
ISSN: 2148-0087

Basım (Published): 30.06.2021
Kabul (Acceptance): 23.12.2020
Gönderi (Submitting): 15.12.2020

Cilt (Vol): 9
No (Issue): 1
Sayfa (Pages): 30-37

Adres:

*Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi, Uluslararası
İlişkiler Bölümü

*Sorumlu Yazar (Corresponding); E-
mail: muge.yuce@atauni.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Çin'in Yirminci
Yüzyılı, Wang Hui, Kitap İncelemesi.

KİTAP İNCELEMESİ (BOOK REVIEW)

ÇİN'İN YİRMİNCİ YÜZYILI: Devrim, Geri
Çekilme ve Eşitliğe Giden Yol

WANG HUI

(Çev.: Ümit Şenesen)

İstanbul: Yordam Kitap, Nisan 2017, 1.
Baskı, 383 sayfa, ISBN: 9786051722054

*“Yirminci yüzyıl, Çin'i öyle bir konuma
getirmiştir ki geçmişine bakıp ilerisini görmek
ya da kestirmek olanaksızdır; bu nedenle
“Çin”den söz edebilmek için bu yüzyılın
açıklanması gerekir.” (s.13)*

Bu çalışmada, Wang Hui tarafından yazılan
ve Ümit Şenesen tarafından Türkçe'ye tercüme edilen ÇİN'İN
YİRMİNCİ YÜZYILI: Devrim, Geri Çekilme ve Eşitliğe Giden Yol
başlıklı kitap içerik, dil ve yapısal özellikler açısından incelenerek
eserin okuyucuya tanıtılması amaçlanmıştır.

Dünya tarihini ve küresel güç ilişkilerini kıta Avrupası'nı merkeze alarak anlatan geleneksel Uluslararası İlişkiler bakış açısı, 21. Yüzyılda meydana gelen siyasi ve ekonomik dönüşümleri açıklayabilmek için daha geniş ve bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu ihtiyaç özellikle Çin örneğinde, tek parti yönetiminde istikrarlı ve hızlı bir ekonomik büyümeyi sağlayan politik sistemin yorumlanması üzerinden ortaya çıkmaktadır. Nitekim dünya düzenini liberalizm-komünizm, merkez-çevre, gelişmiş-azgelişmiş gibi karşıtlıklar üzerine kuran Avrupa-merkezli bakış açısı, Çin'de komünist ideolojik temellere dayalı olarak kurulan tek parti yönetiminin liberal ve kapitalist bir ekonomik sistemi benimseyerek küresel serbest ticaretin öncü ülkelerinden birisi haline gelmesi gerçeğini hangi teorik çerçeveye dayandıracığı konusunda önemli çelişkilerle karşı karşıya kalmıştır.

Küresel sistemin yapısal dönüşümler geçirmekte olduğu böyle bir yüzyıl içerisinde bu dönüşümleri anlayabilmenin en önemli yolu, dünya tarihini Asya'yı da içine alacak şekilde yeniden ve bütüncül şekilde okumaktan geçmektedir. Bu kapsamda Asya'nın yükselişinin itici gücü olarak ön plana çıkan Çin'in siyasi ve ekonomik dinamiklerinin daha iyi anlaşılabilmesi, 21. Yüzyıl küresel sisteminin doğru şekilde yorumlanabilmesi için önem taşımaktadır.

İşte böyle bir ihtiyacın en fazla hissedildiği bir dönemde "Çin'in Yirminci Yüzyılı: Devrim, Geri Çekilme ve Eşitliğe Giden Yol" başlıklı çalışma, 21. Yüzyılı anlamak isteyen tüm çevreler için bilimsel, anlaşılır ve kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Pekin Tsinghua Üniversitesi'nde profesör olan Wang Hui 汪晖 tarafından yazılan kitap ilk kez 2016 yılında basılmış ve Ümit Şenesen'in İngilizce'den

çevirisi ile 2017 yılında Yordam Yayınevi tarafından Türk okuyucular ile buluşturulmuştur.

Wang Hui 汪晖, Çin edebiyatı, düşünce tarihi ve sosyal-politik teoriler üzerine çalışmaktadır. Doktorasını Çin Sosyal Bilimler Akademisi'nden alan Wang Hui, Harvard, Stanford ve Bologna gibi çeşitli üniversitelerde dersler vermiştir. Yazarın entelektüel birikimini farklı alanlardaki uzmanlıklarına dayandırması, Çin'in Yirminci Yüzyılı: Devrim, Geri Çekilme ve Eşitliğe Giden Yol başlıklı eseri yalnızca bir Çin tarih ve siyaset kitabı olmaktan çıkartıp dünya tarihinin Çin'i merkeze alan bir yorumu niteliğine kavuşturmuştur. Bu sayede okur, çoğunlukla olduğu gibi Çin'i dünyanın geri kalanından bağımsız bir yapı içerisinde değil küresel sistem ile ilişkileri bağlamında okuma fırsatını yakalamaktadır. Kitapta öncelikle Çin'de 20. Yüzyılı belirleyen içsel dönüşümler küresel olaylarla bağlantılı şekilde analiz edilmiş ve daha sonra bu tarihsel dönüşümlerin 21. Yüzyıl'da Çin'in karşısına çıkarttığı yeni sorun alanları ile ilişkisi incelenmiştir. Böylece Çin siyasetinde 20. ve 21. Yüzyıllar arasındaki sürekliliğin görülmesi sağlanmıştır.

Kitabın "Devrim ve Uzlaşma" başlığını taşıyan birinci kısmında 1911 yılında Qing hanedanı yönetimindeki Çin İmparatorluğu'nun yıkılarak yerine cumhuriyet rejimi altında kurulan yeni yönetime giden süreç anlatılmaktadır. Yazara göre 1911 Çin Devrimi yalnızca Çin'in "kısa yirminci yüzyılının" başlangıcı değil aynı zamanda "Asya'nın uyanışı" denen olaylar zincirinin de en önemli halkasını oluşturmaktadır (s.17). Burada özellikle belirtilmesi gereken bir nokta 1911 Çin Devrimi'nin 1905 Rus Devrimi, 1905-1907 İran Anayasa Devrimi ve 1908-1909 Türk Devrimi gibi "Asya Uyanışı"nın diğer belirleyici hadiseleri ile bağlantı içerisinde ele alınmış olması ve aradaki bağlantının kurulmuş olmasıdır. Diğer yandan Çin

Devrimi ile ortaya çıkan cumhuriyet yönetimi ile selefi imparatorluk yönetimi arasındaki süreklilik ve bu sürekliliğin sebeplerinin detaylı şekilde analiz edilmesi, okuyucuya önemli bir tarihsel arka plan sunmaktadır. Bu kapsamda en dikkat çekici bilgilerden bir tanesi, Çin toplumunun imparatorluktan cumhuriyet rejimine bir anda geçişini anlamlandıran tarihî bilgidir. Buna göre “çağdaş ulus-devlet özelliklerine benzetilebilecek bazı uygulamalar, Qing’in özellikle Kuzey halklarıyla diplomatik ilişkilerinde uzun süredir var olup sürekli geliyordu. 1884’te Sincan Bölgesi’nin oluşturulması da bu sürecin canlı bir parçasıydı” (s.25).

“Kültürün Dönüşümü ve Siyaset” başlığını taşıyan ikinci kısımda Çin toplumunda yirminci yüzyıl düşünsel gelişimini etkileyen en önemli hadiselerden biri olan 4 Mayıs (1919) Hareketi ve bu hareket çevresinde gelişen dinamikler ele alınmıştır. Yazara göre 4 Mayıs Hareketi, “kültür dönüşümünün itici gücü ve kültürel yeniden doğuş aydınlanmasıdır” (s.54). Bu bölümde Çin’in modernleşme çabaları içerisinde aydınların Batılı kurum ve fikirleri Çin toplumuna tatbik etme yönünde benimsedikleri yöntemler, bu süreçte kullanılan kitle iletişim aracı olarak basılı yayınlar ve 4 Mayıs Hareketi’nin düşünsel temelleri işlenmiştir. Bu kapsamda Gençlik, Yeni Gençlik, Doğu Derlemesi gibi dergilerin içerikleri, “Yeni Kültür Hareketi” kavramı ve bu kavramın hangi anlamlarda kullanıldığı anlatılmıştır. Yazarın ortaya koyduğu gibi Çin’de “Doğu ve Batı uygarlıkları uzlaşabilir mi” sorusunu gündeme getiren iki önemli hadise vardır: Bunlar I. Dünya Savaşı ve Çin’deki Cumhuriyet Bunalımı’dır (s.67). Çin Komünist Partisi’nin kurulması, Ulusalçı Parti’nin yeniden yapılanması ve Çin milliyetçiliğinin canlanması gibi Çin tarihi için çok önemli olan olayların başlangıcı kabul edilebilecek 4 Mayıs Hareketi’nin I.

Dünya savaşı sonrası küresel gelişmeler ile ilişkisini kurmak son derece elzemdir.

Bu sebeple Wang Hui'nin ikinci kısımdaki konuları ele alış yöntemindeki temel amaç, 20. Yüzyılın ilk yirmi yılında Çin toplumu içerisinde siyasi düzen üzerine yapılan tartışmaların, I. Dünya Savaşı sırasındaki uluslararası siyasi strateji sorunları ile iç içe geçmiş olduğunu göstermektir. Nitekim 4 Mayıs 1919 Hareketi'nin baş nedeni, Paris Barış Konferansı ile Versay Anlaşması'nda Çin'in çıkarlarının korunmadığı algısıdır (s.71)

“Halk Savaşından Uluslararası İttifak Savaşına” başlığını taşıyan üçüncü kısım, Çin'de Komünist Parti'nin iktidara geldiği 1949 yılından başlayarak 1953 yılına kadar olan gelişmeleri incelemektedir. Bu dönemin en belirleyici olayının 1950 Kore Savaşı olması sebebi ile üçüncü bölüm, Kore Savaşı merkeze alınarak tasarlanmıştır. Burada verilen ilk bilgilerden bir tanesi, Kore Savaşı'nın başladığı dönemde Çin Komünist Partisi yönetiminin Çin ordusunu Sincan ve Tibet gibi sınır bölgelerinde yoğunlaştırmış ve aynı zamanda güneyde Ulusalçı Parti'ye karşı önemli bir mücadele başlatmış olduğudur. Bu dönemde Çin yönetiminin iç siyasal istikrara odaklanması, Komünist Parti'nin dışarıda bir savaşa hazır olmamasının temel sebebidir. Nitekim bu dönemde Çin Komünist Partisi'nde baskın görüş de Kore Savaşı'na katılmamak yönündedir (s.131). Bu bölümde yazar, Kore Savaşı'nı hazırlayan uluslararası dinamikleri, II. Dünya Savaşı sonrası düzeni ve Kore Savaşı'nın Çin içerisindeki komünist ideoloji ile nasıl bağlantılı hale getirildiği gibi konularda geniş kapsamlı bilgiler vermektedir. Yazara göre “Kore Savaşı iki temel özellik taşımaktadır. Birincisi ulusal bir savaştır, ikincisi ise emperyalizme direnen uluslararası bir savaştır. Bu

bağlamda düşünülürken Kore savaşı, yirminci yüzyıl Çin devrimci savaşlarının devamıdır” (s.164-165).

Dört ve beşinci bölümlerde Çin toplumu içerisinde 20. Yüzyıl boyunca dinamik bir tartışma konusu olan temsili siyaset ve parti kavramları tartışılmıştır. Partinin devletleşmesi, medyanın partileşmesi ve hükümetin şirketleşmesi gibi kavramlar üzerinden bugün Çin’de Komünist Parti’nin neyi ve kimi temsil ettiği üzerinde durulmuştur. Yazara göre bugün Çin’de siyasi kurumlar hâlâ parti siyasetinin halkı temsil ettiği ilkesine dayanmaktadır ancak Çin’de yaşanan temsiliyetin çöküşü, bugünün siyasi bunalımının temel sebebidir (s.183). Bu siyasi bunalımın çözümü için Wang Hui, “kırsalı yeniden inşa, çevresel üretim, gelişme modelinin dönüştürülmesi, etnik eşitlik ve kültürel çeşitliliğin korunması, işçi sınıfının toplumsal konumunun iyileştirilmesi, günümüzün eşitlikçi siyasetinin itici güçleri olmalıdır” diyerek bir çözüm önerisi sunmaktadır (s.200)

Altı ve yedinci bölümler ise eşitlik kavramı ve bu kavramın komünist Çin yönetiminin politikalarını nasıl belirlediği üzerinde durulmuştur. Eşitlik kavramını ele alırken John Rawls, Amartya Sen ve Marx tarafından geliştirilen kuramlardan faydalanan yazar, bu kuramsal incelemelerden sonra “Sosyalist uygulamada fırsat ve yetenek eşitliği öğeleri var mıdır” sorusunu sorar (s.273). Bu soruya cevap ararken azınlık bölgelerinde uygulanan etnik politikalara doğru genişleyen bir kapsam içerisinde Wang Hui, “çeşitlilikte eşitlik” kavramı üzerinden Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ni incelemektedir.

Bu yapı içerisinde Çin’in Yirminci Yüzyılı: Devrim, Geri Çekilme ve Eşitliğe Giden Yol başlıklı kitap, başta Çin ve Çin siyaseti üzerinde çalışmalar yapan akademisyenler ile Çin’in bugün

karşılaştığı sorunların tarihsel kökenlerini öğrenmek isteyen öğrenciler için değeri yüksek bir kaynak kitap olma özelliği taşımaktadır. Son yıllarda Çin'in yükselen ekonomik ve siyasi konumunun bir sonucu olarak Çin üzerine yazılan eserlerin sayısının artmasına paralel olarak içerik değerinin düşmesi gibi önemli bir sorun ortaya çıkmıştır. Bu sorun bağlamında Çin toplumun yetiştirmiş olduğu ve küresel akademik çevrelerce değeri takdir edilen bir bilim insanı tarafından yazılması, Çin'in Yirminci Yüzyılı: Devrim, Geri Çekilme ve Eşitliğe Giden Yol kitabını bu konuda ilk tercih edilmesi gereken eserlerden birisi haline getirmektedir.

Bu nitelik ve yapısal değerinin yanında, Çin tarihinin küresel olaylarla bağlantı içerisinde sunulması okuyucuya geniş bir bakış açısı ile analiz kabiliyetini geliştirme fırsatı da sunmaktadır. Böyle bir bakış açısını kazanmak isteyen ve özellikle Uluslararası İlişkiler, Tarih ve Küresel Siyaset anabilim dallarında ilerlemek isteyen öğrenciler için Wang Hui'nin yukarıda incelenen eseri bir "zorunlu okuma" niteliği kazanmaktadır.

Kitabı okurken ortaya çıkacak zorluklardan bir tanesi, eşitlik konusunu ele alan altı ve yedinci bölümlerde kuramsal kavramların yoğun şekilde kullanılmış olmasından kaynaklanabilecektir. Ancak, kullanılan teorik arka planın uygulamada ortaya çıkan sorunların anlaşılmasındaki önemi düşünüldüğünde bu zorluk kısmen aşılabilecektir. Kitabın İngilizce'den tercüme edilmiş olmasına rağmen cümlelerin anlaşılır ve akıcı olması, kitabı okumayı kolaylaştıran etkenlerden bir tanesidir.

Tüm bu özellikleri ile düşünüldüğünde "Çin'in Yirminci Yüzyılı: Devrim, Geri Çekilme ve Eşitliğe Giden Yol" kitabı Türkiye'de

Takvim-i Vekayi

henüz gelişmekte olan Çin alışmaları için önem taşıyan ve okuma listelerinin ilk sıralarına yerleşmesi gereken bir eserdir.